

Koncem sedmdesátých let se stal prezidentem Československé akademie věd prof. Ing. Bohumil Kvasil, DrSc. V mládí prošel rovněž kolínským gymnáziem, jako později já. Vykonával řadu významných odborných a politických funkcí. Stal se rektorem Českého vysokého učení technického v Praze a byl rovněž zvolen akademikem Československé akademie věd. Podle pokynů nejvyšších stranických a státních orgánů v té době začala jednání o zefektivnění a zkvalitnění vysokých škol a Československé akademie věd. V této činnosti figuroval i prof. RNDr. Ivan Úlehla, DrSc. z Fakulty jaderné a technické fyziky Českého vysokého učení technického v Praze a později z Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy.

V Praze se nacházely dva velké ústavy Československé akademie věd, které se tematicky částečně již delší dobu překrývaly – Fyzikální ústav v Praze 8, Na Slovance, s ředitelem Ing. Jaroslavem Sedlákem, CSc. a Ústav fyziky pevných látek v Praze 6, v Cukrovarnické ulici, s ředitelem, členem korespondentem Československé akademie věd Ladislavem Štouračem. Výsledkem jednání se stalo spojení obou těchto vědeckých institucí dohromady v jednu v roce 1979. Radost ze spojení obou celků v jeden obří ústav u nich žádná zvláštní nebyla. Ředitelem nového společného – Fyzikálního ústavu ČSAV – byl jmenován prof. Ing. Bohumil Kvasil, DrSc. a oba bývalí ředitelé se stali jeho zástupci. Jaroslav Sedlák nastoupil brzy na pozici zástupce ředitele Laboratoře jaderných problémů Spojeného ústavu jaderných výzkumů v Dubně. Zároveň se k těmto dvěma ústavům připojilo i Oddělení nízkých teplot, které se nacházelo v Ústavu jaderné fyziky Československé akademie věd v Řeži u Prahy s jeho vedoucím – bývalým ředitelem tohoto ústavu, RNDr. Stanislavem Šafratou, CSc. Naděje na vylepšení pozice Oddělení vysokých energií v nově zreorganizovaném ústavu s vlivným ředitelem velmi vzrostla. Týkalo se to zejména možností nové vědecké politiky, zvláště vzhledem k účasti jeho pracovníků na experimentech v západních laboratořích, hlavně v CERN v Ženevě. Po okupaci v roce 1968, během tzv. „normalizace“, směli vycestovat do těchto laboratoří, podobně jako počátkem let šedesátých, pouze

titíž dobře politicky prověřeni jedinci, kteří si v nich předtím udělali pracovní známosti. Po jejich návratu vzbuzovala závist u par-tajně „zdravého jádra“ vlivných členů vedení Fyzikálního ústavu nejen tato okolnost, ale třeba i jejich auto, které si v cizině během svých vědeckých stáží pořídili a jezdili s ním do práce i v Praze. Například RNDr. Josef Pastrňák, CSc. z Oddělení luminiscence se zmiňoval o asociálním chování těchto jedinců, kteří tím dráždili ostatní pracovníky ústavu, zejména ty nemající možnost přijmout pracovní pozvání ze zahraničních laboratoří, neboť nedostali po-litické povolení na stáž vycestovat.

Na shromáždění pracovníků ústavu s novým ředitelem, akade-mikem B. Kvasilem, se ho v otázkách po jeho programovém vy-stoupení J. Hladký zeptal na možnost větší přímé vědecké účasti pracovníků Oddělení vysokých energií v experimentech v CERN, než je v současnosti. Po úspěšném zakončení experimentu kola-borace BIS na serpuchovském urychlovači protonů se ze strany CERN otevřela možnost jejím účastníkům participovat v expe-rimentech na nově vybudovaném, tehdy největším urychlovači protonů na světě – SuperProtonSynchrotronu – SPS. Při výše zmí-něné otázce ho zezadu „štouchal“ jeho ročníkový spolustudující na Matematicko-fyzikální fakultě Karlovy univerzity, pracovník Oddělení dielektrik, člen minulého (ještě předrevolučního) ve-dení ústavu a pozdější jeho (porevoluční) ředitel, RNDr. Vladimír Dvořák, DrSc., který předtím v šedesátých letech prodělal mimo jiné dlouhodobou úspěšnou pracovní stáž v Japonsku. Radil při-tom J. Hladkému, ať si uvědomí svoji politickou pozici ve Fyzi-kálním ústavu a nedráždí svými provokativními otázkami jeho nové vedení. Účast pracovníků ústavu v uvedených experimen-tech v CERN byla později podmíněna pouze spoluúčastí ve sku-pině pracovníků Spojeného ústavu jaderných výzkumů v Dubně. Pod jeho „firmou“ pak tito pracovníci v CERN pracovali a pub-likovali. Kdo nemohl z Oddělení vysokých energií Fyzikálního ústavu odjet na pracovní stáž do Spojeného ústavu jaderného

268 výzkumu v Dubně, nemohl pracovat na experimentech v CERN,

neboť nedostal povolení k výjezdu do zahraničních laboratoří v kapitalistických státech.

Jaroslav Sedlák nastoupil v roce 1980 na pozici zástupce ředitele Laboratoře jaderných problémů Spojeného ústavu jaderných výzkumů v Dubně. Místo něho se stal zástupcem ředitele Fyzikálního ústavu ČSAV Ing. Aleš Tříška, CSc., relativně mladý fyzik z bývalého Ústavu fyziky pevných látek v Cukrovarnické ulici. Ředitel Fyzikálního ústavu prof. Ing. B. Kvasil, DrSc. dlouhodobě onemocněl zhoubnou chorobou a zemřel v roce 1985 [20]. Novým ředitelem se stal Ing. A. Tříška, CSc. Na užší spojení s Fyzikálním ústavem ČSAV, a tím i vyšší pozici v něm, pomýšlel již po svém návratu ze Spojeného ústavu jaderných výzkumů Dubna do Prahy i prof. RNDr. Ivan Úlehla, DrSc., ale podařilo se mu až později pouze vytvořit společné pracoviště, po odjezdu vedoucího Oddělení vysokých energií RNDr. A. Prokeše, CSc. rovněž do Spojeného ústavu jaderných výzkumů Dubna na podzim roku 1984. Prokeš tam nastoupil do funkce zástupce ředitele Laboratoře vysokých energií. Spojení Oddělení vysokých energií a elementárních částic Fyzikálního ústavu ČSAV a Nukleárního centra Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy představovalo novou administrativní jednotku ve Fyzikálním ústavu Československé akademie věd v Praze, která měla vedení zcela ze strany Matematicko-fyzikální fakulty Karlovy univerzity. Ivan Úlehla se stal vedoucím tohoto pracoviště a jeho zástupcem byl jmenován Ing. Jaroslav Cvach, CSc. Ivan Úlehla si vytvořil poradní sbor, ve kterém působil kromě J. Cvača ještě Ing. Jiří Niederle, CSc. za skupinu teorie a Ing. Miroslav Novák, CSc. za skupinu experimentu z Oddělení vysokých energií. Dohodlo se tam rovněž propuštění velké části pracovníků ze skupiny laborantek z Oddělení vysokých energií, neboť zpracovávání informace z experimentů s bublinovými komorami již skončilo.

Z původních dvanácti laborantek a sekretářky Karoliny Eichlerové, které pracovaly v Oddělení vysokých energií v průběhu sedmdesátých let minulého století – Milady Bouškové, Míly Čermákové, Aleny Hladké, Nadi Holešovské, Marie Kahovcové, Ivany Králové,

Olgy Křepelové, Magdy Plosové, Jany Sokolové, Olgy Strejcové, Ruth a Tamary Šelových a Ingrid Štovičkové, která odešla z Oddělení vysokých energií Fyzikálního ústavu již dříve, jich zůstalo v ústavu jen několik. Dosud v něm pracuje na zkrácený pracovní úvazek pouze M. Boušková, která do něj přišla již v roce 1955.

Po odchodu I. Úlehly do důchodu v roce 1986, se stal vedoucím společného pracoviště a Oddělení vysokých energií prof. Ing. Jiří Formánek, DrSc. z Matematicko-fyzikální fakulty Karlovy univerzity. Ředitel Fyzikálního ústavu ČSAV Ing. A. Tříska, CSc. požadoval pro osobu vedoucího Oddělení vysokých energií člena Komunistické strany Československa. Jaroslav Cvach jím nebyl, a proto se stal pouze zástupcem J. Formánka. Členství mu bylo nabízeno, podobně jako i jiným, ale na otázku J. Hladkého, který měl vždy radost, že pracuje v oddělení, kde jsou z fyziků členy strany pouze jejich vedoucí, proč nechce být rovněž členem, dostal odpověď, že to nemá zapotřebí. Byla to určitě výjimka nejen v celém ústavu, ale i celé akademii.

Konference, kterou svolal již jako vedoucí spojeného pracoviště Oddělení vysokých energií Fyzikálního ústavu ČSAV a Nukleárního centra Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze, prof. I. Úlehla, DrSc. v roce 1981 na zámek ve Štiříně, který v té době patřil Karlově univerzitě, měla za cíl upevnit a zintenzivnit spolupráci všech pracovišť v Československu, která se zabývala fyzikou vysokých energií [0BR.10.1]. Přijeli na ni proto i fyzikové ze Slovenska, z Bratislavy a z Košic [0BR.10.2]. Na obrázku jsou vidět účastníci: zleva J. Formánek a M. Suk z Karlovy univerzity, J. Hladký, V. Šimák, M. Malý, L. Jakuš a A. Prokeš z Oddělení vysokých energií a J. Pišút z bratislavské univerzity J. A. Komenského. Problém nebyl v ochotě spolupracovat, ale hlavně na čem – otázka priorit vědeckého programu jednotlivých pracovišť a jejich představitelů. Střetly se tam rovněž jako obvykle dva názory na používanou metodiku experimentů a její budoucnost. Jedno odpoledne po obědě si I. Úlehla na procházku v krásném a neobvyklém zámeckém parku vzal s sebou V. Šimáka a J. Hladkého – představitele

obou experimentálních metodik, na vyjasnění některých otázek v těchto diskuzích. Debata mezi nimi probíhala tak intenzivně, že byli I. Úlehlou otázáni, zda se nejedná více o při než o diskuzi. Nevím, co si z jejich názorů nakonec odnesl, ale za krátký čas oslovil prof. I. Úlehla J. Hladkého, zda by neměl zájem k němu přestoupit z Oddělení vysokých energií Fyzikálního ústavu ČSAV na Matematicko-fyzikální fakultu Karlovy univerzity. Nabídka byla velice lákavá, ale perspektivy působení na fakultě obsahovaly závažné problémy.

Vysoké školy byly zákony té doby prioritně určeny zejména k výuce studentů a jen ve zbytku času k práci na základním výzkumu. Háček spočíval v tom, že k výuce studentů bylo zapotřebí mít vhodný kádrový posudek, neboť se dbalo zejména na dobrou 271

ideologickou přípravu studentů. Proto se většina pracovníků vysokých škol stávala členy Komunistické strany, což byla garance správného ideologického směru požadovaného pro studentskou výchovu. Procento těchto členů strany bylo ve srovnání se členy strany pracujícími v ústavech Československé akademie věd velmi vysoké. Naopak, mnoho pracovníků z vysokých škol, kteří nechtěli vstoupit do Komunistické strany, přecházelo pracovat do Československé akademie věd, kde se na členství ve straně netlačilo. Obzvláště to platilo pro Oddělení vysokých energií ve Fyzikálním ústavu ČSAV, kam mířila i řada pracovníků z vysokých škol, kde měli politické potíže. Týkalo se to většinou pracovníků odborně velice zdatných, které komunistická politika na pracovišti i v životě obtěžovala a zdržovala od práce a životních radostí.

J. Hladký měl již několik let podanou disertační práci na získání titulu doktora věd – DrSc. Ve Fyzikálním ústavu Československé akademie věd mu nikdo k doporučení práce na obhajobu u vyšších orgánů Komunistické strany nemohl pomoci. Přijetí nabídky mohlo znamenat rovněž přijmout podanou ruku prof. I. Úlehly k pomoci i v této oblasti. Přesto J. Hladký s omluvou nabídku odmítl. Riziko nuceného vstupu do Komunistické strany se v budoucnu mohlo ukázat příliš vysoké. Tímto směrem J. Hladký nikdy jít nechtěl.